

ORTA ÇAĞ AVRUPA TARİHİ(476-1453)

Giriş: Orta Çağ, Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ile başlayıp Rönesans Hareketi ile başlayan bir dönem içerisinde kademeli olarak son bulur. Bu çağda İslamiyet ve Hristiyanlık hızla yayılmıştır. Sasani, Bizans, Abbasi, Emevi, Selçuklu ve Osmanlı devletleri çağın güçlü devletleridir. Kâğıt pusula barut matbaa bu çağda Çin in dışına çıkmıştır. Bunlar İslam dünyasına ve daha sonra Avrupa ya gitmiştir. Haçlı seferleri Moğol istilası bu çağda yaşanmıştır. Manga Karta ve yüzyıl savaşları bu çağda yaşanmıştır.

Siyasi Durum: Siyasi yetkiler tek kişide toplanmış değildir. Avrupa'da yaygın olan yönetim şekli feodalitedir. Toprağa dayalı bir rejimdir. Derebey hem toprağın hem de köylünün sahibidir. Derebeylikte himaye sistemi esastır. Himaye eden “Süzeren”, himaye edilen “Vasal” olarak adlandırılır. Bu rejim Haçlı Seferleri ve Yüzyıl Savaşları'yla zayıflamış, İstanbul'un fethiyle (toprakların yıkılması) yerini mutlak krallıklara bırakmıştır.

Sosyal Durum: Toplum eşit değildir. Çeşitli sınıflara ayrılmıştır:

1-Soylular: Yönetim ve askerlikle uğraşarak gücü ellerinde tutan aristokrat tabakadır.

2-Din adamları: Katolik kilisesinin gücüne paralel olarak rahat bir hayat sürmüşlerdir.

3-Burjuvalar: Şehirli sınıftır. Ticaret ve zanaatla uğraşırlar. Coğrafi keşiflerle zenginleşerek güçlenmiş, Fransız İhtilali ile yönetime katılmışlardır.

4-Köylüler : -Hür Köylüler: Derebeyin vasalıdır. Ağır vergiler öder, belirli günler “angarya” olarak derebeyin işinde çalışırlar.

- Serfler : Derebeyin adeta malı sayılan, karın tokluğuna çalışan insanlardır.

Dini Durum: Kilisenin toplum üzerinde baskısı olup Katolik kilisesi ve Papalık Aforoz, Enterdi, Endülüjans gibi dini, hukuki ve siyasi yetkilere sahiptir. Skolastik düşünce Ortaçağ boyunca etkilidir.

Ekonomik Durum: Ekonominin temeli tarımdır. Temel zenginlik ölçüsü topraktır. Haçlı seferleriyle Akdeniz ticareti canlanmış ve Venedik, Ceneviz gibi İtalyan şehir devletleri ilerlemiştir. Bu dönemde Kilise de çok büyük ekonomik güce sahiptir.

A-FEODALİTE:

Roma İmparatorluğu 395'te doğu ve batı olarak ikiye ayrıldı ve devletin gücü de ikiye ayrıldı. Bu sürece kavimler göçü eklenince Batı Roma yıkıldı (476). Batı Roma topraklarında kurulan barbar krallıkları sosyal düzeni sağlayamadılar. Halkın mal ve can güvenliğini sağlayamadılar. Bu ortamda halk mal ve canını korumak için yerel güçlerin etraflarında toplanmaya başladı. Bu yerel güçlere Senyör denilirdi. Feodalitenin ilk izleri Fransa'da ortaya çıktı. Daha sonra tüm Avrupa'ya yayıldı.

Temeli eşitsizliğe ve toprak zenginliğine dayanan ve ortaçağ boyunca Avrupa'yı etkileyen yönetim şeklidir. Feodalite, Hun Türklerinin 375 tarihinde başlattığı kavimler göçünden sonra ortaya çıkmıştır. Hunlar Avrupa'ya yürüdükleri zaman merkezi otoriteler zayıfladı ve halkın üzerindeki etkilerini kaybettiler. Otorite kaybolunca bu otoriteyi bölgedeki asiller doldurdu ve böylece feodalite doğdu. Feodalitenin temel siyasal niteliği, kralın yetkilerinin çok sayıda derebey tarafından paylaşılmasıdır. Senyörler etrafı sağlam surlarla çevrili Şatolarda yaşadıklarından, krallar, top icat edilene kadar şatoları ele geçiremedikleri için Feodaliteye son veremediler.

Feodalite düzeninde halk değişik sosyal sınıflara ayrılmıştı. Bunlar Asiller, Rahipler, Burjuvalar, Köylüler ve Köleler olup bu sosyal sınıflar arasında eşitlik yoktu. Asiller/soylular askerlik dışında başka bir iş yapmazlardı Soylulukları doğuştan gelirdi, sonradan soylu olunmazdı. Geniş topraklara sahipti. Gelirin büyük kısmı bu sınıfa aittir. Orduda komutan olmak ve devlet yöneticisi olmak onlara ait bir ayrıcalıktı. Ancak vergi vermezlerdi. Rahiplerde ayrıcalıklı bir sınıftı. Kilisenin geniş toprakları vardı. Rahipler vergi vermezler ve askerlik yapmazlardı. Burjuvalar/ orta tabaka; şehirlerde yaşarlar, sanat ve ticaretle uğraşırlardı. Vergi verir ve askerlik yaparlardı. Ancak devlet yönetimine katılamazlardı.

Köylüler, Sistemin temelini oluştururlar. Halkın büyük kesimi bunlardan oluşur. Ezilen ve sömürülen kesimdir. Bunlar Serf köle köylüler (toprakla satılıp alınan) ve özgür köylüler (ücret karşılığı çalışanlar) olmak üzere ikiye ayrılırlardı. Köylüler her türlü angarya işleri yaparlardı. Soyluların topraklarını işlerlerdi. Vergi verirler, askerlik yaparlardı ancak devlet yönetimine katılamazlardı.

Feodalite rejimi Haçlı seferlerinden sonra zayıfladı. Haçlı seferlerine katılan feodal beylerin birçoğu öldü. Ölmeyenlerde ya paralarını ya da Şövalye denilen askerlerini kaybederek Avrupa'ya döndüler. Bu durumdan yararlanan krallar Feodal beyliklere son vermeye başladılar. Barutun ateşli silahlarda kullanılması ve topun icadı yeniçağ başlarında feodalitenin tamamen çökmesine sebep oldu.

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethi Avrupa'da feodalitenin tamamen yıkılmasına sebep oldu. Dünyanın en güçlü surlarının topla yıkıldığını gören Avrupa kralları, Şatoları yıkarak feodaliteye son verdiler.

Orta çağda Avrupa'da görülen feodalite Türk-İslam devletlerinde yaşanmamıştır. Bunun nedenleri ise Türk devletlerinde merkezi otoritenin güçlü olması, toprağın mülkiyetinin devlete ait olmasıdır. Türk devletlerinin uyguladığı "Miri Arazi" sistemi feodal düzenin gelişmesini önlemiştir. Avrupa köylüsü köle iken Türk köylüsü özgürdür. Haksızlığa uğrayanlar mahkemelere başvurabilmektedir.

Feodalitenin yıkılmasında, haçlı seferleri ve barutun ateşli silahlarda kullanılması etkili olmuştur. Haçlı seferleri ve barutun toplarda kullanılması ile güç kaybetmeleri merkezi krallıklara yaradı. Bu düzen ilk olarak Fransa'da yıkılmıştır.

Feodal sözleşme: soylular arasındaki koruyan-korunan (süzeren-vasal) ilişkisini düzenleyen, karşılıklı hukuki, mali ve tabii askeri yükümlülükleri kapsayan bir sözleşmedir. Yazılı bir belge olmak zorunda değildir, sözlü olarak da yapılabilir. Feodalitede, koruma altına girene "Vasal"/yönetilen korumayı kabul eden Senyöre "Süzeren"/yöneten denirdi. Vasal ve Süzeren ilişkisi İncil üzerine yemin edilerek kurulurdu.

Vasal bağlı olduğu senyörle savaşa gidecek, ona yardım edecektir. Yıllık belirli ödemeler vardır. Vasal veya senyörü esir düşerlerse birbirlerinin fidye parasına katkıda bulunacaktır. Vasal veya ailesi evlenme ve eş seçiminde bağlı oldukları senyörün rızası alınacaktır. Vasalına karşı Senyörün de yükümlülükleri vardır. Vasal genç yaşta ölürse çocuklarının yetişmesi ve korunması, kızlarının evlendirilmesi, vasalının mal, can ve namusuna saygılı olması gibi. Vasal çocuksuz ve varissiz ölürse onun mülkünü bağlı olduğu bey müsadere eder. Her senyörün yargı yetkisi vardır ve davaları görür. Bir vasalın görevlerini yerine getirmemesi ve efendisine sadık kalmaması kanun önünde en ciddi suçlardan biridir. Zamanla vasalların yetkileri çok genişledi ve sahip oldukları mülklerin mirasçılara geçmesini engellemek neredeyse imkânsız hâle geldi. Miras sözleşmeleri toprakların bölünmemesini garanti altına alıyordu ve genellikle topraklar en büyük oğula geçiyordu. Vasallar ilk önce bir vergi karşılığında topraklarını başkasına devretme hakkını elde ettiler. Zamanla topraklarını bölüp başka vasallara kiraya verme hakkını elde ettiler ve kendileri de lorda benzer bir statüye sahip oldular. Mirasçısı olmayan vasalların ve efendisine karşı suç işleyen vasalların toprakları toprak sahibine geri dönüyordu

Serf: Serf, Ortaçağ Avrupası'nda, miras yoluyla kendisine tahsis edilen kiralık arazide toprak ağası adına çalışan köylü. Toprağın ve ürünün mülkiyeti toprak ağasına ait olmakla birlikte, serfler yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarını karşılayacak kadar ürünü kendilerine ayırabiliyorlardı. Kölelik sistemine oldukça benzeyen bu sistemde serfler -kölelerden farklı olarak- satılamıyorlardı. Serfler genellikle kendilerine tahsis edilmiş toprakta çalışmakla birlikte, bazen toprak ağası tarafından başkasına tahsis edilmemiş topraklarda da çalıştırılabiliyorlardı.

Serfler ile özgür köylüler arasındaki farklardan en önemlisi göçme özgürlüğüydü; serfler efendilerinin izni olmadan topraklarını veya köylerini sürekli olarak terk edemiyorlardı. Bunun dışında evlenmek, iş değiştirmek veya mallarını devretmek için efendilerinden izin almaları gerekiyordu. Toprağa bağlılardı ve toprak el değiştirdiğinde serfler de yeni efendinin hizmetine giriyorlardı. Çoğunlukla kötü muamele görüyorlardı ve kanun önünde efendilerine nazaran çok kısıtlı haklara sahiptiler. Serflikten çıkmanın tek yolu özgür bırakılmak veya firar etmektir.

Feodal sisteme ait unvanların büyükten küçüğe doğru sıralanması

Kral-dük-markiz-kont-baron

KİLİSE VE PAPALIK

Hristiyanlık dini Roma topraklarında doğmuştu. Hristiyanlık İsa'dan sonra kendisine ilk inananlar(on iki havari) tarafından Roma topraklarında yayıldı. Bu din insanlara eşitlik vaat ettiği için öncelikle köleler arasında yayıldı. Roma yönetimi bu dine karşı sert tedbirler aldı. Hristiyanlığı benimseyenler katliamlara uğradı. Sonunda Roma devleti "Milano Fermanı" ile Hristiyanlığı serbest bıraktı (314). Hristiyanlık, 381 tarihinde Roma İmparatorluğunun resmi dini olarak kabul edildi. Eski Roma dini yasaklandı.

Hz. İsa'nın havarilerinden "Aziz Petrus" Roma kilisesinin kurucusudur. Roma Kilisesinin liderine Papa adı verildi. Roma devleti kiliseye geniş ayrıcalıklar verdi. Din adamları vergilerden muaf

tutuldu. Kilise bağışlar yoluyla geniş topraklara sahip oldu. Kilisenin büyük servetlere sahip olması Hristiyanlığın tüm dünyaya yayılmasında etkili oldu.

Kavimler göçü Avrupa da siyasi otoriteleri sarsınca papa ve kilise bu durumdan istifade ile güç kazandı. Roma'dan bazı tavizler aldılar: Vergi vermeme, Askerlik yapmama, Mahkeme kurma, Eğitimi kontrol etme, Afroz ve enterdi yetkileri...

Katolik kilisesinin lideri Papalar 9. yüzyıldan itibaren krallara taç giydirmeye başladılar. Bu uygulama papanın siyasi bir güç haline geldiğini gösterir. Papaların Haçlı seferlerini düzenletmeleri, kralları Afroz etme yetkisine sahip olmaları ve kilisenin geniş topraklara hâkim olması, siyasi güce sahip olmaları ile ilgilidir.

Kilise en güzel toprakları elinde tutup burada köylüleri çalıştırmış ve onları sömürmüştür. Bu kazançlarından vergi vermemeleri bunları zenginleştirmiştir. Orta Çağda kilise, sosyal ve kültürel hayata da egemen olmuştu. Okullarda öğretmenlik görevini Rahipler yapıyorlardı. İncil İbrani dilinde yazıldığı için insanlar dini bilgileri ancak din adamlarından öğrenebiliyorlardı. Eğitimi ellerine alarak istediklerine istedikleri kadar bilgi verilmiştir. İncil'in dışında düşünemez ve her şeyin İncil de yazılı olduğu kabul edilirdi. Bu düşünce sistemi skolastik düşünce olup bilimin gelişmesini engellemiştir. Bu düşünceye karşı çıkanlar ise içlerinde şeytan var diye yakılmıştır. Kiliselerin mahkemelere bakmaları da güçlerine güç katmıştır. Bir kişiyi dinden çıkarabilir (Aforoz) veya bir bölgeyi dinden çıkarabilir (Enterdi) ve orayı saldırıya açabilirdi. Bu muameleye maruz kalanların her şeylerine el konulurdu. Bu yetkilerle birlikte kilisenin dokunulmazlığı doğmuştur.

Bu güçler önce Haçlı Seferlerinde peşine Coğrafi Keşifler ve Rönesans ve Reformla yavaş yavaş kilisenin elinden alınmıştır.

Belirtilmesi gereken bir konu da Roma ikiye bölününce Hristiyanlığın da ikiye bölünme sürecini başlatmasıdır. Katolik ve Ortodoks olarak bölünen kiliseler, Hristiyanlığı farklı yorumladılar. Ortodoks mezhebi Bizans'ın kontrolünde kaldı ve liderlerine patrik denildi. Katoliklerin lideri Papa, Ortodoksların ise Patrik adını taşıyordu. Her iki mezhebin adı doğru inanç manasına geliyordu. Hristiyanlıktaki parçalanma 11.yüzyılda kesinleşti.

Kilisenin Yetkileri

Aforoz.....

Enterdi: Papa'nın Hristiyan bir ülkeyi halkı ile dinden çıkarmasıdır. Enterdi olan bir ülkede Kiliseler kapatılır, vaftiz, nikah, dini usullerle cenaze işlem ve törenleri gibi dinsel işlemler durdurulurdu.

Endüljans: Orta Çağ Avrupası'nda bir tür günah çıkarma ve ölümden sonra cennete gitmek için Papa'nın sattığı af belgesidir. Kilisenin halktan para alarak cennetten toprak satmasıdır. Katolik Kilisesi Yeniçağ başlarında harcamalarının artması üzerine bir bildiri yayınladı. Bu bildiriye göre Hristiyanlar günahlarından arınabilmek için kiliselere bağışta bulunmalıydı. Bildiri Katolik Kilisesi'ne karşı kitlesel eylemlere neden oldu ve sonucunda Reform hareketleri başladı. Kutsal devlet ve kilisenin otoritesinin sorgulanması gündeme geldi. Bunlar temel olarak bir süre sonra halkın, kiliseye olan inancını yavaş yavaş yok etti ve bu da reform hareketlerine yol açtı.

Krallara taç giydirme

Eğitim

Hukuk/Engizisyon

ORTAÇAĞ FELSEFESİ

Ortaçağ felsefesine etki etmiş filozoflar : Aristo, Platon, Seneca.

Orta Çağ felsefesi mutluluklarını arayan insanlar, bir ara bu mutluluğu, özgür düşüncenin kapılarını kilitlemekte buldu. Yüzyıllarca süren bu araya *ortaçağ* diyoruz. Artık erdem, gerçekten erdem olduğu için değil, Tanrı buyurduğu için erdemdir. Artık Yunanlıların doğa tanrıalarının yerini Hristiyanlığın kişi tanrısı almıştır. *Skolastik* dediğimiz Hristiyan Okulu düşünürleri, yüzyıllar boyunca, Platon'la Aristoteles'i gevelemekten başka bir şey yapmamıştır.

Tarihsel dönem itibariyle ilkçağ felsefesinin bitiminden modern düşüncenin başlangıcına kadar olan dönemi kapsar. M.S. 3. yüzyıldan 15. yüzyıl sonlarına-16. yüzyıl başlarına, Rönesans'a kadar olan dönem olarak ele alınır. Bu dönemin felsefe tarihi açısından kendine özgü özellikleri vardır. Birçok felsefe tarihi kitabında ortaçağda felsefe yok sayılır ya da ortaçağın karanlık bir çağ olduğu değerlendirilmesine bağlı olarak felsefenin de karanlığa gömüldüğü öne sürülür. Bunun yanı sıra ortaçağda felsefenin varlığını kabul eden ve bu felsefenin özgül niteliklerini açıklayan felsefe tarihi çalışmaları da söz konusudur.

Ortaçağ Hristiyan düşünürlerinin ilki *Origenes* (İ.S. 185 – 254) sayılabilir. Ona göre gerçek olan *iyi*'dir, bir başka deyişle Tanrıdır. *Aurelius Augustinus* (İ.S. 354 – 430) genel kabule göre *skolâstik* düşüncenin kurucusudur. Ona göre gerçek olan *iyi*'dir, bir başka deyişle Tanrıdır. Her iki düşünürün düşüncelerinden çıkan sonuçlar *skolâstik* dediğimiz Hristiyan düşünce okulunu doğurmuştur.

Başlıca skolastik filozofları şöyle sıralayabiliriz: Johannes Scottus, Anselmus (1033-1109), Petrus Abelardus (1079-1142), Alberus Magnus, Aquinalı Thomas (1224-1274), Duns Scotus, Ockhamlı William, **Roger Bacon (1220-1292)**, İngiliz bilim insanı, filozof ve Fransiskan rahibi.

Bacon, deneysel bilim yolunda çalışmaları ve kişiliğiyle Rönesans'ın tarihsel bakış noktasını hemen hemen iki yüz yıl öncesinden haber vermişti. Doğa araştırmasına merak duyması, Skolastik yöntemi eleştirmesi, matematiğin önemini vurgulaması, bilim uğraşının pratik yararını direktmesi, doğrudan deneyimin üstünlüğünü öne çıkarması ve modern anlamda bilimsel yöntemin ön habercisi olması gibi özellikleriyle modern bilimin kıvılcımlarını ortaya çıkarmıştı. Bacon bu özelliklerinin yanı sıra, bir yönüyle de içinde bulunduğu çağın ruhundan tam anlamıyla kurtulamamış ve bilimin nihai yararının Kilise'ye hizmet ve insanın Tanrı'ya ilişkin bilgisinin mükemmelleşmesi olduğuna inanmıştı.

Ortaçağ felsefesinin genel özellikleri

Ortaçağ felsefesi, Antikçağ felsefesinin sonlarında belirginleşmeye başlayan din yönelimli ya da dinsel içerikli felsefe tarzının gelişmesi olarak gerçekleşir. Bu noktada belirgin bir özellik olarak felsefenin dinsel tartışmaların bir aracı durumuna gelmiş olmasıdır. Söz konusu olan din Hristiyanlıktır.

Ortaçağ boyunca dinsel öğretileri temellendirmek ve Hristiyanlığın kendisine felsefe aracılığıyla bir açıklayıcılık sağlamaya, geçerliliğini ispatlamaya yöneldiğini görmekteyiz. Bu dönem boyunca inanç-bilgi-akıl-Tanrı ekseninde yürütülen din ile felsefe ilişkisi tartışmaları da getirmiştir. Bazı din bilgeleri felsefenin dinden, Hristiyanlıktan uzak tutulması gerektiğini söyler ve buna çaba gösterir, buna karşılık bazıları inancın ve dinin temellendirilmesinde felsefenin gerek olduğunu söyler.

Batı Roma İmparatorluğunun çöküşü meydana getirdiği kaotik ortam kültürel ve düşünsel gelişmelerde kesintiye yol açmıştır. Antikçağda oluşan ve süregelen düşünsel gelişmelerden belirgin bir uzaklaşma ve bu gelişmelerin reddedilişi görülür. Din-felsefe ilişkisi bu ortamda grift bir görünüm sunar; bir yanda felsefe din içerisinde kaybolmuş gibi görünürken, bu kayboluş aynı zamanda felsefenin din içinde saklanması ve korunmasını getirir. Dinsel düşünce kendisini temellendirmek için felsefeyi muhafaza ederken, bilgi sevgisi olarak anlaşılan haliyle olmasa ve dini amaçlara hizmet için kullanılsa bile belirli bir ölçüde antikçağda şekillenen felsefi düşüncenin korunmasını sağlamıştır. Bu bağlamda, ortaçağ felsefesi, Kilise öğretileriyle varlığını sürdürmüş, fakat Rönesans'tan itibaren bilimsel ya da eleştirel düşünceye yönelmeye başlamıştır.

Ortaçağ felsefesinde Arap felsefesinin ya da İslam felsefesinin etkisini de belirtmek gerekir. İslam felsefesi Antikçağ felsefesi ile irtibatlı olmuş, kaynakları çevirmiş, İslam'a özgü iç tartışmalarda bu kavramsal ve yöntemsel araçları kullanmıştır. İslam filozofları inancı, antikçağ felsefesinden alınan kavramlarla temellendirmeye, akıl ve mantık yoluyla açıklık sağlamaya yönelirler. Bu yönelimle kutsal metinleri yorumlama/tefsir ve mantık analizlerinin ortaya konulduğu görülür. Bu yaklaşım ortaçağ felsefesinin genel karakteristiğidir. Diğer ortaçağ filozofları gibi onlar da tanrıdan hareket ederek, varlığa ve varoluşa açıklık getirmeye çalışırlar. Bunlarla birlikte antikçağ düşüncesinin taşınması ve geliştirilmesi bakımından Farabi, İbni Rüşt, İbni Sina, İbni Arabi gibi filozofların Batı felsefesi üzerinde etkisi birçok bakımdan belirleyici olmuştur. 1200'lü yıllardan itibaren, Batı'daki din-felsefe ayrılaşmasının hızlanmasında bu etkinin belirgin bir yeri olduğu görülür.

Ortaçağ felsefesi din eksenli olup buna bağlı olarak belirgin felsefe geleneklerini belirtecek olursak, şöyle sıralayabiliriz; Hristiyan felsefesi, İslam felsefesi, Yahudi felsefesi, bunlara eklenebilecek bir başka gelenek ise, Grekçe yapılan Bizans felsefesidir.

Bu geleneklerin farklılıklarına rağmen ortak felsefi özellikleri Antikçağ felsefesine dayanıyor olmalarından ileri gelir. Bu gelenekler antikçağ felsefesini kendi dinsel niteliklerine göre sürdürür durumdadırlar ve birbirlerini bu temelde sürekli etkilemişlerdir. Ortaçağ felsefe geleneklerinde, antikçağın önemli filozoflarının ve felsefe akımlarının çoğu görülür, yalnız şüphecilik bunun dışındadır. Din temelli felsefe tarzının şüpheciliği tamamen dışlaması anlaşılır bir durumdur. Merkezinde Tanrı olan bir felsefe geleneğinin şüpheciliğe imkân tanımayacağı açıktır. Bunun dışında Platon; Aristo, Stoacılık vb. varlıklarını sürdürür.

Skolastik Felsefe

Orta çağ kilise felsefesidir. Bu felsefede, İncil ile Yunan Filozofu Aristo'nun görüşleri uzlaştırılmaya çalışılmıştır. Bütün doğrular İncil de aranmıştır. Skolastik Felsefe; deney, gözlem

araştırma ve inceleme metotlarını yasaklamıştır. İnsan akli ile doğruların bulunmasına karşı çıkmıştır. İncil de olmayan düşüncelerin savunulması yasaklanmıştır. Bu yasaklara uymayanlar sert şekilde cezalandırılmıştır. Bruno adlı bilim adamı, dünyanın döndüğünü savunmasından dolayı yakılarak idam edilmiştir. Skolastik felsefe, haçlı seferlerinden sonra kilise ve din adamlarına duyulan güvenin zayıflaması ile yıkılış sürecine girdi. Rönesans hareketleri sonucunda tamamen yıkıldı.

Bu felsefenin temellerini atan Augustinus (354-430) Hristiyan öğretisine bütünlük kazandırmak yolunda en önemli adımları atan kişidir. Hristiyan dogması olarak bilinen düşüncenin temellerinde Augustinus vardır. Augustinus'un felsefesi, heretik (sapkın) akımlara karşı yoğun bir mücadele ve Hristiyanlığın birliği için savaşımın temsilcisi olmaya dönüştü. Bu sapkın akımların başında elbette şüphecilik geliyordu. Tarih üzerine düşüncelerini ortaya koyarken Tanrı Devleti'ni temellendiren Augustinus, Hristiyan Kilisenin görevini tanrının yeryüzündeki temsilcisi olma ve Tanrı'nın sözünü bu dünyada egemen kılma olarak ortaya koymuştur.

Skolastik felsefenin ana yönelimi Aristoteles'e yönelmiş olmasıyla belirlenir. Hem Hristiyan hem İslam skolastiğinde Aristoteles bir başlangıç noktası olarak görünmektedir. Bu felsefe daha çok din adamlarının yetiştirildiği manastır ve katedrallerde ortaya çıkmış ve gelişmiştir.

Skolastik felsefenin yönelimi rasyonel düşüncüyü inanca uygulamak, dinsel ritüel ve öğretilere akıl aracılığıyla bir anlaşılabilirlik getirmek, inanca akıldan gelen saldırıları yine akıl aracılığıyla engellemeye çalışmaktır. Bu yönde skolastik tutuma göre gerçek Tanrı'ya aittir. Tek bir geçerli doğruluk vardır ve bu nedenle de yalnızca tek bir doğru bilgi sistemi olabilir.

Skolastik Felsefenin akılcı düşüncüyü yasaklaması, Avrupa'nın orta çağda bilim ve sanat alanında geri kalmasına sebep olmuştur. Orta çağda İslam dünyasında, akılcı düşünce benimsenmişti. Bilim adamları araştırmalarında deney ve gözlem metodunu kullanıyorlardı. Gazneliler döneminde yaşayan "Biruni" Gazne şehir meydanına yerleştirdiği küre üzerinde Astronomik araştırmalar yapıyordu. Avrupa Skolastik felsefeden kurtulduktan sonra günümüz batı uygarlığını meydana getirmiştir. Akılcı düşünce ve fikir hürriyetinin olmadığı ortamlarda bilimin gelişmesi mümkün değildir.

MAGNA CARTA (BÜYÜK ŞART) (1215)

Aslan Yürekli Richard'ın kardeşi Yurtsuz John İngiltere Kralı olunca soyluların baskısıyla karşılaşmıştır. Bu baskı neticesinde 1215'te Magna Karta'yı (büyük şart) imzalamak zorunda kalmıştır. Bu olay İngiltere'de parlamentonun kurulmasına zemin hazırlamıştır.

Kral soyluların topraklarına dokunmayacak ve onların yöneticilik haklarını kabul edecekti.

Kralın yanında halk temsilcilerinden oluşan mecliste yönetimde söz sahibi olacaktı.

Kral meclisin onayı olmadan yeni vergiler alamayacaktı.

Kral keyfi olarak kimseyi cezalandıramayacak ve sürgüne gönderemeyecekti.

Magna Cartanın önemi:

- Magna Carta İngiltere'de demokratikleşmeye atılan ilk adımdır.
- İlk defa kralın yetkileri kısıtlanmış ve merkezi otorite sarsılmıştır.
- Anayasal devlet sistemine ilk adım atılmıştır. Kanunların kraldan üstünlüğü kabul edilmiştir.
- İlk defa insan hakları kavramı gündeme gelmiştir.
- İngiltere'de meşruti rejime geçişin başlangıcı sayıldı. Bu olaydan bir süre sonra (1295) İngiltere de parlamento açıldı. Lordlar (Soylular) ve Avam(Halk)meclisleri yönetimde söz sahibi olmuşlardır.

E-YÜZ YIL SAVAŞLARI:(1337-1453)

1337-1453 Tarihleri arasında İngiltere ile Fransa arasında yaşanmıştır. Savaş İngiltere'yi yöneten hanedanın, Fransa'daki bazı feodal beylikler üzerinde hâkimiyet kurma politikası sonucu başlayan mücadele yaklaşık 100 yıl sürdüğü için bu adı almıştır. Hanedanların üstünlük kurma mücadelesidir. 1337 de İngiltere Fransa'yı işgale başladı. Savaşın ilk dönemlerinde İngilizler üstünlük sağladılar. Jean Dark adlı bir kızın başlattığı mücadele Fransızların ulusal duygularını körükledi. İngilizler bu kızı yakalayıp yakarak öldürdüler. Ancak sonunda Fransızlar İngilizleri ülkelerinden uzaklaştırdılar.

Sonuçları:

*Fransa galip gelerek topraklarını İngiliz işgalinden kurtarmıştır.

*Top ilk kez 1346 Kresy Savaşı'nda İngilizler tarafından kullanılmıştır.

*Fransa'da milli duyguların gelişmesine sebep olmuştur.

*İki büyük Avrupa ülkesinin mücadeleleri Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda daha rahat ilerlemesine ve Fetret devrinde saldırıya uğramamasına sebep olmuştur.

*İngiltere'de Çifte Gül adı verilen iç savaflara neden olmuştur. (1455-1485)

*Yüz yıl savaşlarını kazanan Fransız kralı ülke içerisinde gücünü artırdı. Feodalitenin gücü kırıldı ve milli monarşi kuruldu. Zamanla diğer Avrupa devletlerinde de milli monarşiler kuruldu.

*Bu savaşlar Feodalitenin yıkılışına etki yapmıştır. Yine bu savaşlar barut ve topun öneminin anlaşılmasına sebep olmuştur.

F-HAÇLI SEFERLERİ(1096-1270):

Haçlı Seferlerinin nedenleri: Hristiyanların IX. yy sonlarından XIII. yy sonlarına kadar İslam dünyası üzerine yaptıkları seferlere haçlı seferleri denir. Haçlı seferlerinin en önemli sebebi, Kudüs'ü Müslümanlardan geri alma düşüncesidir. Kudüs'ü ziyaret edecek her Hristiyan'ın günahlardan kurtulup cennete gideceği inancı Hristiyanları etkilemiştir.

a)Dini nedenler:

- * Hristiyanlığı yayma düşüncesi.
- * Papanın Ortodokslar üzerinde egemenlik kurmak istemesi
- * Hristiyanların koyu taassubu.
- * Müslümanlığın yayılmasını önleme
- *Hristiyanların kutsal olan Kudüs'ü Müslümanlardan geri almak istemeleri
- *Katolik kilisesi lideri Papanın, haçlı seferlerinden yararlanarak doğu Hristiyanlarını denetim altına almak istemesi
- *Kluni tarikatının Hristiyanları Müslümanlara karşı kışkırtması
- *Dört Halife döneminden beri; İslam dininin, Hristiyan coğrafyasında yayılmasının yarattığı gerginlik

b)Siyasi nedenler:

- *Papa'nın siyasi etkinliğini artırmak için halkı tahrik etmesi.
- *Avrupa krallarının doğuda yeni topraklar kazanarak güçlerini artırmak istemeleri
- *Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'daki Türk ilerleyişi karşısında Bizans'ın Papadan yardım isteği.
- *Türkleri Anadolu'dan atma düşüncesi.
- *Avrupa'da oturacak taht bulamayan soyluların doğuda fethedilecek topraklarda kral olmak istemeleri.
- *Şövalyelerin ve bazı prenslerin macera aramaları
- * Türklerin Anadolu'yu alıp Bizans ı tehdit etmesi ve buna karşılık Bizans'ın Avrupa'yı kışkırtması.
- * Papanın siyasi nüfuzunun artırmak istemesi
- * Türkleri Anadolu Suriye Filistin ve Akdeniz den uzaklaştırmak istemeleri. (Türklerin Anadolu'yu fethi Avrupa'da tepki ile karşılanmıştı. Bizans Hristiyanlığın doğudaki kalesi olarak görülüyordu. Türklerin Anadolu üzerinden Avrupa'ya yürümelerinden korkuluyordu. Anadolu'yu fetheden Türklerin Müslüman olması, haçlı seferlerinin başlamasında yakın sebebi oluşturdu.)

c)Ekonomik nedenler:

- *Doğunun zenginliklerine ulaşma isteği
 - *Doğu ticaret yollarının Müslümanların elinde bulunması
 - * Topraksız asilzadelerin toprak sahibi olmak istemeleri
- Haçlı seferleri ile Coğrafi keşiflerin ekonomik sebebi aynıdır. Her iki olayın amacı doğunun zenginliklerini ele geçirmektir.

Haçlı seferlerinin başlaması ve gelişimi:

Haçlı Seferleri Kudüs'ü Müslüman kontrolünden kurtarmak için yapılan donanımlı seferlerdir. İslam dünyasına karşı sekiz büyük sefer yapıldı. İlk dört seferin önemli sonuçları oldu. Daha sonraki seferlere katılım gittikçe azaldı. Haçlılar önemli bir başarı elde edemediler.

Kudüs 7.yüzyılda, Yakın Doğu, Kuzey Afrika ve Anadolu'yla birlikte Müslüman kontrolü altına girmişti. Birinci Haçlı Seferi, Bizans imparatoru I. Aleksios Komnenos' yardım istemesi nedeniyle, bunu sağlamak için 1095 yılında Papa II. Urbanus 1095 te Fransa'nın Clermont kentinde Clermont Konseyi'ni toplayarak Avrupa'nın liderlerini Müslümanlarla savaşa çağırdı. Urbanus Haçlı seferlerine katılan Hristiyanların günahlarının daha bu dünyada iken bağışlanacağını ve kutsal Kudüs'e yerleşme imkânları olacağını vaat etti. Hareket ilk desteğini Franklardan aldı Bu arzıyla Avrupa toplumunun her sınıfından binlerce insan bu amaçla harekete geçti ve uzun, serüvenli ve çok çarpışmalı geçen bir kara yolculuğu sonunda 1099 da Kudüs ve diğer bölgeler ele geçirildi.. Bu

bölgede çok küçük bir azınlık olmalarına rağmen, Haçlılar işgallerini pekiştirmek için Haçlı devletleri kurdular, bunlar; Kudüs Krallığı, Urfa Kontluğu, Antakya Prenslığı, Trablus Kontluğu'dur. 13. yüzyılda bu şehirlerin kendi arasında ve etrafındaki Müslüman şehirleri arasında birçok anlaşmazlık çıktı. Haçlı Seferleri'nin temel amacı kurulan bu şehirlerle kaybedilen yerleri geri almaktı. Tapınak Şövalyeleri bu amaca destek sağlanması için oluşturulmuş birliklerdir.

Orta Çağın büyük bir döneminde 8. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın güneyi Müslümanların eline geçmişti ve Avrupa'nın politik etkisi dışında kalmıştı. 11. yüzyıldan başlayarak ta 15. Yüz yıllara kadar Avrupa içinde yapılan Hristiyan hücumları ve Haçlı Seferleri ile Hristiyanlar Müslümanların egemenliği altındaki Güney Fransa, İspanya, Portekiz ve Güney İtalya'daki tüm toprakları geri aldılar. Buna karşılık Müslümanlar geri saldırıları ile Asya'daki Haçlıların fethettikleri tüm toprakları geri aldılar.

Haçlı seferlerinin başladığı sırada İslam dünyasının en büyük devleti Büyük Selçuklulardır. Anadolu'da Türkiye Selçukluları, Mısırda ise Fatımiler bulunuyordu. Haçlı seferleri başladığı sırada B. Selçuklular Melik şahın ölümünden sonra başlayan taht kavgalarını yaşıyordu. Türkiye Selçukluları da henüz tüm Anadolu'ya hakim olamamış ve yeterince güçlenememişti. Bu durum haçlıların 1.seferde İslam dünyasına yerleşmelerine sebep oldu. Haçlılarla mücadele Türkiye Selçuklularının üzerine kaldı.

I. Kılıçarslan İznik'i haçlılara vermek zorunda kaldı. Aynı yılın Temmuz ayında Eskişehir yakınlarındaki Dorileon Savaşı'nda haçlılara yenildi. 1099'da haçlılar Kudüs'ü kuşattılar. 15 Temmuz'da Kudüs düştü. Haçlılar Kudüs'ün tüm halkını kılıçtan geçirdiler. Birinci Haçlı seferi sonucunda Haçlılar Orta Doğu'nun çeşitli kentlerinde irili ufaklı haçlı devletleri kurdular.

1187'de Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü haçlılardan geri alması büyük bir dönüm noktası oldu. 13. yüzyılın sonlarına gelindiğinde haçlıların Orta Doğu'daki varlığı sona ermişti. 14. yüzyıldan itibaren Avrupalıların Müslümanlara karşı saldırılarını Osmanlı Devleti göğüslemeye başladı.

Nicholas Cage-cadılar zamanı

1.Haçlı Seferi(1096-1099): Papa II. Urban ve Keşiş Piere L'Ermite, Avrupa'da büyük ordular oluşturmuşlardır. Haçlılar "Keşiş Piyer" öncülüğünde Fransa'dan yola çıktılar. İlk gelen haçlılar I. Kılıçarslan tarafından imha edilmişti. Daha sonra 1096 yılında Gode Froi Do Boullion komutasındaki büyük bir düzenli ordu ile yapıldı. Haçlılar İstanbul'a gelince Bizans İmparatoru ile bir anlaşma yaptılar. Buna göre; Bizans haçlılara her türlü yardımı yapacak, haçlılarda Anadolu da alacakları yerleri Bizans'a vereceklerdi. Bizans'la bir antlaşma yaparak Anadolu'ya geçerek Selçukluların başkenti İznik'i kuşattılar ve İznik'i alarak yollarına devam etmişlerdir. I. Kılıçarslan'ın vur kaç taktiğiyle büyük kayıplar vermelerine rağmen Urfa, Antakya ve Kudüs'ü ele geçirmişler, buralarda derebeylikler kurmuşlardır.

I. Haçlı Seferi amacına ulaşan tek seferdir ve Kudüs haçlıların eline geçmiştir. Derebeylik rejimi Ortadoğu'ya taşınmıştır. Haçlılar 1.Sefer sonunda; Kudüs'te haçlı krallığı ve bu krallığa bağlı olarak Antakya, Urfa ve Trablusşam kontluklarını kurdular. Haçlılar İslam dünyasına yerleştiler. Bu seferle Batı Anadolu'daki siyasi üstünlük Bizans'ın eline geçmiştir. Selçuklular,1.Seferden sonra batı Anadolu'dan orta Anadolu'ya çekildiler. Başkenti Konya'ya taşındılar.

2.Haçlı Seferi(1147-1149): (papa Eugenius) Urfa'nın 1144'te Musul atabeyi İmadeddin Zengi tarafından geri alınması II. Haçlı Seferi'ne sebep olmuştur. Bu seferi Fransa kralı VII. Lui ve Alman imparatoru III. Konrad gerçekleştirdi. İstanbul üzerinden Anadolu ya giren Alman imparatoru Selçuklu sultanı I. Mesut idaresindeki Türk ordusu tarafından Eskişehir'de ağır bir yenilgiye uğratıldı. Konrad canını zor kurtarıp İstanbul'a kaçtı. Bu durumu öğrenen Fransa kralı Ege sahillerinden Antalya'ya, oradan da Suriye sahillerine geçti. Şam'ı kuşattı. Ancak başarılı olamayarak ülkesine geri döndü.

Not-1: II. Haçlı Seferi'nden sonra Haçlılar daha çok deniz yolunu tercih etmişlerdir. Not-2: Haçlılar vasıtasıyla Anadolu'yu geri alamayacağını anlayan Bizans kendi ordularıyla bunu gerçekleştirmek istemişse de başarılı olamamıştır. (1176 Miryokefalon Savaşı)

3.Haçlı Seferi(1189-1192): (Papa III. Clemens) Selahattin Eyyubi'nin 1187 Hıttin Savaşı'yla Kudüs'ü Haçlılardan geri alması üzerine İngiltere Kralı Aslan Yürekli Rişar, Fransa Kralı Flip Ogüst ve Alman Kralı Frederik Barbaros'un da katıldığı yeni bir sefer düzenlenmiştir. Alman imparatoru Anadolu Selçukluları'nın iç karışıklık içinde olmasından yararlanarak Anadolu'dan geçmeyi başardı. (Bu haçlı seferi sırasında II. Kılıçarslan ülkeyi on bir oğluna pay etmiş ve taht kavgaları yaşanıyordu. İşte bu yüzden Selçuklular pek fazla alakadar olamadılar.) Ancak Göksu ırmağını geçmeye çalışırken boğularak öldü. Ordusu dağıldı. İngiliz ve Fransız kralları İstanbul'dan deniz yoluyla denizden Filistin ve Lübnan'a geldiler. Eyyubilerle üç yıl savaş yaptılar. Ancak başarılı olamadılar. Selahaddin Eyyubi

ile barış anlaşması imzaladılar. Buna göre; Hristiyanlar silahsız olarak Kudüs'ü serbestçe ziyaret edebileceklerdi. İngiliz kralı Rişard 200.000 askerle çıktığı sefer den ülkesine birkaç askerle dönebildi. III. Seferden sonra haçlılar Anadolu'dan geçme cesaretlerini kaybetmişlerdir. Diğer seferleri hep denizden gerçekleştirmişlerdir. Bu durumda, Anadolu Selçuklularının haçlılara vurduğu askeri darbeler etkili olmuştur.

4.Haçlı Seferi(1202-1204): (Papa III: İnnocentius) Eyyubi hükümdarı Melik Adil'in Lübnan ve Suriye sahillerindeki haçlıların elinde bulunan bazı kale ve şehirleri alması yeni bir haçlı seferine sebep oldu. Haçlılar İtalya'da toplandılar. Hedef Mısır'dı. Ama İstanbul'da tahtını kaybeden Aleksı Angelos çeşitli vaatlerde bulunarak onları buraya davet etti. Aleksinin niyeti bunlar sayesinde tahtını geri almaktır. Papanın karşı çıkmasına rağmen haçlılar İstanbul'a geldi ve bu kişiyi tahta çıkardılar. Bu arada İstanbul halkı bunu kabullenmedi ayaklanarak Aleksiyi öldürdüler. Bunun üzerine haçlılar İstanbul'a girdiler ve burayı yağmaladılar ve Bizans hanedanını şehirden kovarak burada bir Latin krallığı kurdular. Bizans hanedanı Anadolu'ya kaçtı. İstanbul 1261 yılına kadar haçlıların elinde kaldı. Haçlıların İstanbul da yaptığı tahribat ve zulüm politikası Katolikler ve Ortodokslar arasındaki ayrılığı derinleştirmiştir. Haçlı seferlerinin başlamasına sebep olan Bizans devleti IV. Haçlı Seferinde ağır zarar görmüştür. Bu sefer İslam dünyasına ulaşamamıştır. Bu aileden bir kol İznik e gelip İznik Rum krallığını diğer kol Trabzon a gidip Trabzon Rum krallığını kurdu. 1261 de İznik Rum krallığı İstanbul'a dönüp Latin krallığını yıkıp tahtı tekrar geri alacaktır.

Böylece IV. haçlı seferi amacından sapmış oldu. Ortodoks Katolik arasındaki münasebetler bu olaydan sonra daha çok düşmanlığı dönüştü.

5-6-7-8. Haçlı seferleri: (5. >Papa III: honorius)Bu seferler genelde Kudüs'ü geri almak amacıyla yapılmıştır.5.Haçlı seferi (1217-21)Eyyubilere karşı Macar kralı II. Adras öncülüğünde yapıldı. Niyeti Kahire'yi alıp Kudüs'e yürümektir. Önce Akka kalesi aldı. Eyyubilerin müdahalesi sonucu Haçlılar başarılı olamayarak geri döndüler. 6.Haçlı seferini (1228-1229) Alman imparatoru II. Frederik gerçekleştirdi. Haçlılar Eyyubilerle savaştılar. Kısmen başarılı oldular. Eyyubilerin iç mücadelelerinden yaralanarak Akka ya kadar geldi. Eyyübi sultanı Melik Adil haçlılarla baş edemeyeceğini anlayınca onlarla on yıllık bir barış yaptı. Buna göre haçlılar Kudüs te serbestçe oturacaklardı. Harzem Türkleri haçlıları yendi ve zayıflattı. Buda Eyyubilerin işine yaradı ve haçlıları kovdular. 7.Haçlı seferini (1248-1254) Fransa kralı Sen Lui düzenledi. Mısır çıkarak Suriye ye kadar ilerledi. Haçlılar başarılı olamadılar. Eyyubi sultanı Turan Şah Sen Luis i esir aldı. 8. ve son haçlı seferi (1270) Napoli kralı tarafından Tunus'a yapıldı. Amacı İtalya sahillerine akınlar yapan Müslüman korsanları yok etmektir. Ancak bu seferde gerek vebadan ve gerekse karşı koymaktan dolayı başarılı olamadılar.

Büyük haçlı seferleri 1270 yılında sona erdi. Ancak Osmanlıların Balkanlara geçmelerinden sonra tekrar başlamıştır. Osmanlılara karşı yapılan ilk haçlı seferi Sırp sındığı savaşına sebep olmuştur.

Haçlı seferlerinin sonuçları: Haçlı seferleri İslam dünyası için olumsuz sonuçlar meydana getirmiştir. Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısır yüzlerce yıl savaş sahası olmuştur. Türk-İslam devletleri büyük oranda mal ve can kaybına uğramıştır. İslam medeniyetinin gelişimi zayıflamıştır. Türklerin tüm Anadolu'yu fethi gecikmiştir. Haçlı seferleri Avrupa devletlerini genelde olumlu yönde etkilemiştir. Bu seferlerin sonuçları dört başlık altında incelenebilir.

a-Siyasi sonuçları:

- *Feodal beylikler zayıfladı. Merkezi krallıklar güçlendi. Feodalite rejimi çöküş sürecine girdi.
- *Türklerin İslam dünyasındaki nüfuzları arttı. Sebebi haçlılara karşı İslam dünyasını Türk devletlerinin savunmasıdır. Ancak bu seferlerden en büyük zararı Türkler gördü.
- *Bizans imparatorluğu bir süre için Türk saldırılarından korundu. Türkler ileri harekâtı kesintiye uğramıştır. Anadolu'nun tamamen Türkleşmesi gecikti.
- * Anadolu, Suriye, Filistin, İstanbul gibi bölgeler harap oldu. Her iki taraftan binlerce insan öldü.
- * Senyörler ve şövalyelerin (derebeylerin) bir kısmı öldü. Kalanlar geri döndü ve borçlarını ödemek için topraklarını sattı. Böylece feodalite zayıfladı krallar güçlendi.
- * Feodalite zayıflamaya başlayınca köylüler bazı haklar elde etmeye başladılar.
- * Bizans batı Anadolu'daki bazı topraklarını ele geçirdi.
- * Bu mücadelede Türk İslam dünyası güç kaybetti bu da Moğollarını rahat ilerlemelerine neden oldu.

b-Dini sonuçları:

*Avrupa da Kiliseye, papaya ve din adamlarına olan güven sarsıldı. Çünkü yanılmaz olduğuna inanılan papanın ve din adamlarının haçlı seferleri ile ilgili açıklamaları doğru çıkmadı. Kilisenin gücünün azalması krallara yaradı.

*Kiliseye olan güven sarsılınca skolastik felsefe de zayıfladı. Bunun sonucunda önce hümanizm ardından ise Rönesans hareketleri başladı. Akılcı düşünce ön plana çıktı.

*Hristiyanlar, Avrupalılar İslam medeniyetini yakından tanıdılar, önyargıları yıkılmıştır. Onlara karşı olan düşmanlıkları azaldı. Ancak Müslümanların Hristiyanlara tepkisi arttı.

c-Ekonomik sonuçları:

*Haçlı seferleri doğu-batı ticaretinin gelişmesine sebep oldu. Venedik, Ceneviz, Marsilya gibi Akdeniz limanları önem kazandı. Özellikle Venedik, Ceneviz ve Napoli gibi İtalyan şehir devletleri Akdeniz ticaretini ele geçirerek, zenginleşmişlerdir.

*Avrupa da hayat standardı yükseldi. Şehirler büyüdü. Ticaret ve zanaatlar gelişti.

*İslam dünyası ekonomik alanda olumsuz yönde etkilendi. Çünkü savaşlar İslam coğrafyasını tahrip etti. Şehirler yakılıp yıkıldı. Yalnız T. Selçukluları 13.yy başlarında gelişen doğu-batı ticaretinden olumlu yönde yararlandılar. Bu durum Moğol istilasını sona erdirdi.

*Haçlıların gemilerle taşınması gemi yapım sanatını geliştirdi.

*Gemilerin Haçlıları Suriyeye bırakıp dönüşlerinde mal almaları Akdeniz (doğu-batı) ticaretini canlandırdı.

*Anadolu Suriye Filistin ekonomik yönden zarara uğradı.

*Haçlıların bankerlerden borç para almaları bankacılığı geliştirdi.

*Avrupa dokuma cam dericilik sanatlarında gelişmeler oldu.

*Ticaretin gelişmesi şehirlerde burjuva sınıfının güçlenmesine sebep oldu.

d-Bilimsel, Teknik ve Sosyal sonuçları:

*Avrupalılar İslam uygarlığını yakından tanıdılar. Bazı Müslüman alimlerin eserleri (İbn-i Sina, Farabi) ve antikçağ/ilkçağ eserleri Avrupa'ya götürdüler.

*İslam dünyasındaki (doğudaki) teknik buluşlar (kâğıt, matbaa, pusula, barut, dokuma, cam, deri işleme v.b.) Avrupa'ya taşınmış,

*Bu teknik buluşların öğrenilmesi Avrupa'da; Rönesans, Reform ve coğrafi keşiflerin başlamasına sebep olmuştur.

*Avrupa'da kültür hayatı canlanmış.

*Pozitif bilimler Avrupa ya taşındı.

*Haçlı seferlerinden sonra Avrupa da köylüler feodal beylerin kölesi olmaktan kurtulmaya başladılar ve bazı haklar elde ettiler.

Haçlı Seferleri'nden etkilenen devletler: Anadolu Selçuklu Devleti, Eyyubiler, Zengiler, Danişmentliler, Memlukler, Fatımiler, Bizans

ORTAÇAĞIN GENEL SİYASAL TARİHİ

Geç Roma İmparatorluğu

Roma İmparatorluğu en geniş sınırlarına ikinci yüzyılda ulaştı. 330'da İmparator Konstantin, Byzantium kentini Yeni Roma adıyla başkent yaptı. 395'te I. Theodosius'un ölümünden sonra imparatorluk doğu ve batı olarak ikiye ayrıldı. Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı olarak ikiye bölününce gücünü önemli ölçüde yitirdi. 4. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun sınır komşuları daha güçlü hale geldiğinden, imparatorluğun askeri harcamalar arttı. Diocletian reformlarıyla vergi sistemini ve orduyu düzenledi ayrıca yönetimde güçlü bir bürokrasi oluşturdu. Bu reformlar imparatorluğa zaman kazandırdı ancak bu reformlar çok fazla para gerektirdi. Roma'nın düşen geliri imparatorluğu vergilere bağımlı kıldı. Gelecekteki aksilikler Roma'nın zenginliğini ordusuna harcamasına neden olacaktı

Batı Roma İmparatorluğu imparatorluk sınırları dışında yaşayan Gotlar, Vandallar, Lombardlar, Franklar, Jütler ve Saksonlar gibi çoğu Germen kökenli barbar kavimlerin saldırısına uğradı. Hun saldırıları karşısında Tuna Irmağı'nın güneyine itilen Vizigotlar 410'da Alarik'in önderliğinde Roma kentini ele geçirdiler. Batı Roma İmparatorluğu nihayet 476'da sona erdi. Roma'nın yıkılışı Orta Çağ'ın başlangıç tarihi kabul edilir.

Barbar akınları döneminde barbar kavimlerin bazıları Roma'nın klasik kültürünü inkâr ederken, bazıları ise tamamen kabullendi. Ostrogot lideri Theodoric bu kültürü kabullenen ve kendini Roma

kültürünün mirasçısı olarak görenlere bir örnektir. Bu dönemlerde Hunlar, Bulgarlar, Avarlar, Macarlar'ın yanında birçok Cermen kavim ve Slav halklar, Roma sınırlarına göç ettiler. Bazı gruplar Roma senatosunun onayıyla Roma sınırlarına yerleşti. Tarımsal arazi karşılığında bu kavimler Roma'ya askeri destek sundu. Diğer saldırılar küçük çaplı, yağma amaçlı saldırılardı. Bu saldırıların en bilineni 410'da Vizigotlar tarafından gerçekleştirilen ve Roma'nın yağmalanmasıyla sonuçlanandır.

Gotların batı kolu olan Vizigotlar, İtalya'dan sonra İspanya'ya yerleşerek burada güçlü bir krallık kurdular. Başka bir Germen halkı olan Vandallar da komutanları Genserik'in önderliğinde, 455'te Roma'yı ele geçirip yağmaladılar. Barbar halklardan sayılan Franklar da batıya doğru ilerleyerek, Galya'nın içlerine kadar girdiler. Jütler ve Saksonlar ise, o dönemde Roma'nın eyaleti olan Britannia'ya akınlar düzenlediler.

5. yüzyılda Roma'nın kurumları çökmeye başladı. Batı Roma'nın son imparatoru Romulus Augustus 476'da Apenin bölgesinden gelen germanlerin kralı Odoacer tarafından tahttan indirildi. Doğu Roma İmparatorluğu (batının tamamen düşmesinden sonra Bizans İmparatorluğu) düzenini batıyı kendi kaderine terk ederek sağladı. Bizans imparatorlarının bu sınırlarda hak iddia etmesine rağmen barbar krallar kendilerini batının imparatoru olarak görmeye başladı. Bundan sonraki üç yüzyıl boyunca batının yasal bir imparatoru olmayacaktı.

Gotların doğu kolu olan Ostrogotlar da Roma topraklarını istila ettiler ve İtalya'da bir krallık kurdular. Ancak bu krallığın ömrü uzun olmadı ve 60 yıl sonra ortadan kalktı. Barbar akınları sırasında İtalya'da kalıcı bir yönetim oluşmadı. Bizans İmparatoru Jüstinianos, bu siyasal boşluktan yararlanarak İtalya'yı da bir süre imparatorluğunun topraklarına kattı. Ancak Jüstinianos'un 565'teki ölümünden sonra, İtalya bu kez Lombardlar tarafından istila edildi.

Erken Dönem Orta Çağ

8.Yüzyılda Roma merkezi otoritesini kaybetmiş, kırsallaşmış ve büyük güç olma özelliğini yitirmişti. 5'inci ve 8'inci yüzyıllar arasında Roma merkezi yönetiminin bıraktığı boşluğu yeni halklar ve güçlü liderler doldurdu. Cermen kabileleri imparatorluğun eski sınırlarında bölgesel egemenlikler kurdular. Bu kabileler İtalya'da Ostrogotlar, İspanya'da Vizigotlar, Fransa'da Franklar, Britanya'da Anglo-Saxonlar ve Kuzey Afrika'da Vandallardır.

Roma'nın gücünü kaybetmesinin sosyal etkilerinin anlaşılması güçtür. Şehirler ve tüccarlar güvenli ticaretin ekonomik yararlarından mahrum kaldılar. İmparatorluğun entelektüel gelişimi kültür ve eğitimsel birliğin olmamasından dolayı olumsuz etkilendi. Roma sosyal yapısının bozulması dramatiktir. Ticaret yapmak ve şehirlerarası ulaşım eskisi kadar güvenli olmadığından ticarete ve üretimde düşüş görüldü. Uzun mesafeli ticarete dayanan sanayiler; örneğin çanak-çömlek, seramik ticareti kısa sürede ortadan kalktı. 7 ve 8.yüzyıllarda Müslümanların Pers İmparatorluğu, Suriye, Mısır, Kuzey Afrika, İspanya, Portekiz ve Akdeniz'in diğer kısımlarını işgal etmesi deniz ticaretini olumsuz etkilediğinden yerleşmeyi arttırdı. Zenginlikler kayb olduğu için kütüphane, umumi banyo, meydan ve eğitim kurumları kurmak pek mümkün değildi. Yeni yapılar eskilerinden çok daha küçük ve gösterişsizdi. Şehir değildi. Romalı mülk sahipleri büyük değişikliklere sıcak bakmıyorlardı ve topraklarını bırakıp başka bir yere hareket etmek istemiyorlardı. Bazılarının elinden malları alındı ve Bizans sınırlarına kaçtılar, diğerleri ise yeni yöneticileriyle iyi ilişkiler geliştirmeye çalıştılar. Roma topraklarında Roma yasa ve inançlarının sürdürülmesi gerektiğine inanıldı.

Katolik Kilisesi'nin kültürel açıdan birleştirici bir etkisi vardı. Piskoposlar aldıkları eğitimden dolayı Ortaçağ toplumunun merkezindeydi. Yönetimde de önemli rol oynadılar. Ortaçağda manastırlar ve keşişler dini ve politik konularda derin etkiye sahipti, örneğin; zengin ailelerin toprak güvencesi, dini propaganda ve eğitim gibi konularda çok etkiliydiler. Ancak Batı Avrupa merkezinin dışında kalan bazı bölgeler Hristiyanlık ya da klasik Roma geleneğinden hiç etkilenmeden kaldılar. Avarlar ve Vikingler gibi savaşçı toplumlar Batı Avrupa'da yeni doğmakta olan toplumlar ve kültürler için hala tehlike oluştuyordu.

Frank İmparatorluğu, Karolenjler, Şarلمان, Kutsal Roma Germen İmparatorluğu

Roma İmparatorluğu'nun batı eyaletleri **bir Cermen halk olan Frankların istilasına uğradı.** Germen kökenli barbar kavimlerden biri olan Franklar 6. yüzyılda Hristiyanlığı kabul ettiler. Kavimler Göçü kaotik dönemin göreceli sonlarında **481–687 arasında** Fransa toprakları, efsanevi kralları Merovenj'den sonra üç yüzyıl boyunca Merovenj Hanedanından gelen krallar tarafından

yönetildi. Merovenj hanedan Roma'nın mirasçısı olma üzerine politika geliştirdiler ve bunda başarılı da oldular. 751–840 arasında ise Fransa Orta Avrupa'yla birlikte Karolenj İmparatorluğunun bir parçasıydı. Karolenj hanedanına üye olan Frank kralları günümüzdeki Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İsviçre ve İtalya'nın kuzeyini kapsayan toprakları ellerine geçirerek Karolenj İmparatorluğu'nu kurdular. 768'de Frankların başına geçen Şarlman/Büyük Karl bu imparatorluğun sınırlarını en yüksek boyutlarına ulaştırdı. 25 Aralık 800 tarihinde Vatikan'da Papa III. Leo Şarlman'ı imparator ilan ederek 5. yüzyılda yıkılmış olan Roma İmparatorluğu'nun varisi yaptı. O zamana kadar Roma İmparatoru unvanını taşıyan tek hükümdarlar olan Bizanslılar 812'de Şarlman'ın imparatorluk unvanını istemeyerek kabullenmek zorunda kaldılar. Şarlman'ın taç giyme töreni, 476'dan beri mevcut olan güç boşluğunu doldurduğu için ortaçağ tarihinin dönüm noktası olarak bilinir. Şarlman'ın Aachen'deki sarayı kültürün yeniden doğuş merkeziydi bu dönem 'Karolenj Rönesansı' olarak da bilinir. Bu dönemde okur-yazarlık oranında artış yaşandı, sanatta, mimaride, hukukta ve dini eserlerde gelişmeler görüldü.

Ancak Şarlman'ın 814'deki ölümünden sonra Karolenj İmparatorluğu zayıfladı. 843 yılında Şarlman'ın torunları Verdun Antlaşması'nı imzalayarak ülkeyi aralarında paylaştılar. Böylece Şarlman'ın İmparatorluğu üçe bölünmüştür. Batı Frank Krallığı adını alan kısım zamanla günümüzdeki Fransa'ya dönüştü. Orta Çağ'da Fransa birden fazla hanedan tarafından yönetildi. 987'de Hugh Capet yönetimi eline alarak Capet Hanedanını kurdu ve Fransa'nın büyük bir bölümüne hükmettiler. Bu hanedanın dalları olan Valois ve Bourbon hanedanları Fransa'yı 18. yy sonlarına kadar yönettiler. Normanlar ise Fransa'nın kuzeyini yönettiler bununla birlikte İngiltere ve Sicilya'yı istila ederek güçlerini geniş bir alana yaydılar.

10. yüzyılın ortalarında Cermen krallarından I. Otto, Şarlman'ın hüküm sürdüğü toprakların çoğunu ele geçirerek Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nu kurdu. 962 yılında Papa XII. Ioannes I. Otto'ya Roma imparatoru sıfatını verdi. I. Otto tarafından yeniden canlandırılan Kutsal Roma İmparatorluğu 962-1254 yılları arasında iki hanedan tarafından idare edilmiştir. Bu Hanedanlar Sakson Hanedanı- Hohenstaufen Hanedanıdır. Daha sonra 1806 yılında sona ermesine kadar Habsburg hanedanından gelmiştir Kutsal Roma Germen imparatorları. Kutsal Roma İmparatorluğu 1806 yılına kadar ayakta kaldıysa da zamanla gücünü kaybederek önce Orta Avrupa'daki Alman devletçiklerin bir konfederasyonu haline geldi, sonra da yerini Avusturya İmparatorluğu'na bıraktı.

İtalyan kent devletleri

774 yılına kadar İtalya'nın kuzeyi Cermen bir halk olan Lombardların elinde kaldı. 751'de Lombardlar güneye inerek Ravenna'yı ele geçirdiler. Papa Franklardan yardım istedi. Franklar Lombardları yenerek Orta İtalya'yı Papa'ya geri verdiler. Böylece Roma kenti civarında bağımsız bir Papalık Devleti kurulmuş oldu. Bu yardıma karşılık olarak Papa III. Leo, Frankların kralı Şarlman'ı imparator ilan ederek Franklara saygınlık sağladı. İtalya'da 11. yüzyılda Venedik Cumhuriyeti, Ceneviz Cumhuriyeti, Lombard Birliği, Napoli Krallığı ve Floransa Cumhuriyeti gibi şehir devletleri güç kazandı. Bu dönemde Papalık ve Kutsal Roma İmparatorluğu iki büyük güç merkezi halindeydi.

İngiltere'nin oluşması

Büyük Britanya Adası M.S. 55-410 arasında Roma İmparatorluğu'na bağlı Britannia eyaletiydi. 5. yüzyılda adada Hristiyanlık dini yayılmaya başladı. Adanın yerli halkı olan Keltlere 5. yüzyılda adaya göç eden Cermen halklar olan Angıl ve Saksonlar katıldı. Daha sonra Fransa'dan gelerek adayı istila eden Normanlar 1066'da I. William'ın liderliği altında adada egemenlik kurdular. Hastings Muharebesi, 14 Ekim 1066'da İngiltere'nin Hastings kasabası yakınlarında Fransız Normanlar ile Anglo-Sakson İngilizler arasında yapılmış bir savaştır. Normanların zaferi ve İngiltere'yi fethetmesiyle sonuçlanmıştır. Savaş esnasında İngiltere kralı Harold Godwinson öldü. Bu savaşla Normandiya dükü William Britanya Kralı I. William (Fatih William) oldu.

Bir Cermen halkı olduğu halde Fransız kültürüne sahip olan Normanlar adaya Fransız kültürünü getirdiler. İngiliz ulusu adaya daha önce gelmiş olan Anglosaksonların Normanlarla karışmasından ortaya çıktı. 1215'de İngiltere kralı John'un soylularla imzaladığı Magna Carta Avrupa tarihinde ilk defa monarşinin gücünü kısıtlayan anlaşmadır ve modern anayasaların başlangıcı kabul edilmektedir.

İber Yarımadası

7. yüzyıl'da Arabistan'da ortaya çıkan İslam dinini kabul eden Arap orduları aynı yüzyıl içinde Kuzey Afrika'nın tümünü eline geçirmişti. 8. yüzyılın başına gelindiğinde Müslüman Emevi Devleti'nin Kuzey Afrika'daki valisi olan Musa bin Nusayr bir Berberi kumandan olan Tarık bin Ziyad'ı Cebelitarık Boğazı'nı geçerek İber Yarımadası'na ele geçirmek üzere gönderdi. O sırada İber Yarımadası bir Cermen halkı olan Vizigotların elindeydi ve başkentleri Toledo kentinde bulunuyordu. Tarık Bin Ziyad, Vizigot kralı Rodrigo'yu ağır bir yenilgiye uğrattı. Vizigot krallığı parçalandı ve bütün İber yarımadası kısa bir süre içinde Müslümanların eline geçti.

749'da Emevilerin yıkılmasıyla Şam'dan kaçan Emevi Prensi Abdurrahman, 755'te İber yarımadasına geçti. 756'da bir devlet kurdu ve kendisi de emir oldu. 929'da III. Abdurrahman halifeliğini ilân etti. 1031'de halifenin otoritesi sarsıldı, ülke emirliklere bölündü. 1031'de Âli beytten olan Hammûdiler, hilâfeti devam ettirmek istediler. 1086'da Abbâsi hanedanından İşbiliye Meliki, Kuzey Afrika Murabıtlar İmparatorluğundan yardım istedi. Oradan gelen kuvvetlere 13 Endülüs meliki de katıldı. Zeleka Muharebesinde Hristiyan orduları imha edilerek, İspanya'da Müslüman hâkimiyetinin ömrü uzadı.

1147'de Muvahhidler, Murâbıtları ortadan kaldırdı, Hristiyanlarla da savaştılar. 1187'de Selahaddin Eyyubi, Kudüs'ü alınca Papa VIII. Gregorius kutsal savaş ilan etti. 1236'da Benî Ahmer, Benî Hud aleyhine Kastilya Kralıyla anlaşınca Kurtuba Hristiyanların eline geçti. 1232'de kurulan Beni Ahmer Devleti (Gırnata Emirliği) Hristiyanlarla anlaşarak ayakta durmaya çalıştı. 1469'da Sultan Ebû Hasan'ın oğlu XII. Muhammed, annesinin teşvikiyle isyan edip babasını tahttan indirdi. Uzun süre baba ve oğul arasında taht kavgaları devam etti. Bu durumdan yararlanan Hristiyanlar 1490'da Gırnata'yı kuşatarak yağma ettiler. Sonunda 1492'de Muhammed, Aragon kralı II. Fernando'ya teslim oldu. Böylece İspanya'da Endülüs devleti ortadan kalkmış oluyordu.

Doğu Avrupa

Bizans İmparatorluğu, Roma İmparatorluğu'nun 395'te Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasıyla ortaya çıktı. Başkenti Roma olan Batı Roma İmparatorluğu 5. yüzyılda Cermen kabilelerince yıkıldı. Merkezi Konstantinopolis (bugünkü İstanbul) olan ve Doğu Roma İmparatorluğu da denen Bizans İmparatorluğu ise, bin yılı aşkın süre varlığını sürdürdü. Bizans'ın ortaya çıkışı, Roma İmparatoru I. Constantinus'un başkenti, Roma'dan bugünkü İstanbul'a taşınmasıyla da yakından ilişkilidir.

Bizans İmparatorluğu 7. ve 8. yüzyıllarda doğuda Müslüman ve Pers ordularının saldırısına uğrarken, batıda türk boyları ve Slavların tehdidi altında kaldı. 610'da, Bizans tahtını ele geçiren Herakleios, Perslerin saldırılarını durdurdu ve başkentin savunmasını güçlendirdi. Tuna Irmağı'nı geçerek Bizans topraklarına inen Avarlar'ı da yendi. Bu dönemde Araplar İslam dinini yaymak için fetihlere girişmişlerdi. Arap orduları 632'de Suriye ve Filistin'i ele geçirdiler. İskenderiye'nin teslim olmasından sonra Araplar, 642'de Mısır'ın tamamını denetim altına aldılar. 674-678 arasında Araplar bir kaç kez Konstantinopolis'i kuşattılsa da ele geçiremediler.

Bizans İmparatorluğu 867-1056 arasında imparatorluğu yöneten Makedonya hanedanı döneminde altın çağını yaşadı. Makedonya hanedanının kurucusu I. Basileios (867-886), daha önce yitirilmiş olan Anadolu'daki toprakları yeniden imparatorluk sınırlarına kattı. I. Basileios ve ardılı VI. Leon (886-912) dönemlerinde, imparatorluğun hukuk sistemi yeniden düzenlendi. II. Nikeforos (963-969), Girit ve Kıbrıs'ı yeniden imparatorluğa kattı, Suriye ve Balkanlar'da yeni topraklar ele geçirdi.

Selçukluların Anadolu'ya girişi ile Anadolu topraklarının büyük bölümünü kaybeden Bizans daha sonra Osmanlı devletinin baskısı ile karşı karşıya kaldı. Nihayet 1453 yılında Osmanlılara yenilerek tarih sahnesinden silindi.

Orta Çağ'ın zirve/orta Dönemi

Orta Çağ'ın 11. ve 13.yüzyıllar arası Avrupa'nın şehirleşme süreci, askeri gelişme ve düşünsel etkinliklerin canlandığı dönem olarak tanımlanır. Bu canlanma İskandinavya ve Macarlar'ın Hristiyanlığı kabullenmesiyle ivme kazandı. Bu dönemde Avrupa'nın nüfusu büyük miktarda artış göstermiştir. Nüfus şehirlerde yoğunlaştı ve buradaki insanlar uzaklardaki tarım alanlarını işgal etmeye başladılar. Antik şehirler Akdeniz kıyısında toplandı. 1200'de gelişmekte olan merkezî şehirler yollar ve nehirlerle birbirlerine bağlı ve kıtanın ortasında bulunuyorlardı. Bu dönemin sonunda Paris'in nüfusu yaklaşık olarak 200.000'di. İtalya'nın merkezi, kuzeyi ve Flandra'da özerk yönetimli şehirlerin ortaya çıkması ekonomik hareketlenmeye, yeni dini ve ticari kurumların ortaya çıkmasına neden oldu. Baltık kıyısındaki ticaret şehirleri Hansa Birliği olarak bilinen anlaşmayı yaptılar ve bu antlaşmada

Venedik, Ceneviz ve Pisa gibi İtalyan şehir-devletleri yer aldı ve ticaret alanlarını Akdeniz boyunca genişlettiler. Bu dönem Fransa, İngiltere ve İspanya kralları için şekillenme dönemi idi; güçlerini pekiştirdiler ve yönetimi kolaylaştıracak yeni kurumlar kurdular. Papazlık Monarşisi denilen düşünce 13.yüzyılda, III. Innocent'in papalığı döneminde en yüksek noktasına ulaştı. Kuzey Haçlı Seferleri, Baltık ve Finlerdeki pagan bölgelerde Hristiyanlık yayılmaya başladı bu durum Avrupa'daki birçok yerli halkı asimileye olmaya zorladı. Moğol istilaları dışında barbar saldırıları durdu.

Geç Dönem Orta Çağ

Geç Dönem Orta Çağ felaketler ve zorluklar dönemi idi. Bu dönemde tarım iklim değişiminden oldukça etkilendi ve 1315-1317 yılları arasındaki 'Büyük Kıtık'a neden oldu. Ayrıca bakteriyel hastalık olan 'veba' iyi beslenemeyen nüfusa söndürülemeyen bir ateş gibi yayıldı ve 14. yüzyıldaki nüfusun bazı bölgelerde neredeyse yarısının hayatını kaybetmesine neden oldu. Büyük miktarda toprak terk edildi ve buradaki ürünler işlenmeden kaldı. İşçi sayısında azalma sonucunda işçilerin maaşı arttı ve toprak sahipleri işçileri topraklarında çalışmaya ikna etmeye çalıştı. Ayrıca işçiler de daha çok kazanç hak ettiklerini savunarak isyan ettiler. Bu kriz dönemi Erken Modern Çağlar'a zemin hazırlayan yaratıcı sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelere şahit oldu. Bu dönem Katolik kilisesinin de kendi içinde bölünmeye başladığı dönemdir. Kilise papalığın otoritesini yitirdi ve ulusal kiliselerin oluşmasına neden oldu. Roma İmparatorluğunun son düşüşü Konstantinopolis'in 1453'te Osmanlı Türkleri egemenliği altına girmesidir. Bu olay Avrupa'nın ekonomisi, kültürü, sosyal yapısı ve dininde büyük etkiye sahiptir.

Feodalitenin çözülüşü ve merkezi krallıkların kurulması, teknolojik gelişmeler:

Orta Çağın sonlarında Avrupa devletlerinin ekonomik, siyasi ve sosyal yapılarında önemli değişiklikler yaşandı. Siyasi sistemi olan Feodalite rejimi yıkıldı. Yerine milli monarşiler kuruldu. Feodalite ilk olarak Fransa da yıkıldı. Fransız kralı XI. Lui, ülkenin değişik yerlerini yöneten feodal beyleri ortadan kaldırdı. Tüm yetkilerin kralda toplandığı "Mutlak Monarşi" düzenini kurdu. Bu yeni düzene "Milli Monarşi" adı da verilir. İngiltere dede Çifte Gül savaşlarını kazanan Tudor Hanedanı feodaliteye son vererek merkezi karakterli bir monarşiyi kurdu. Yeniçağ başlarında, İspanya ve Portekiz dede milli monarşiler kuruldu. Avrupa da 18.yüzyıla kadar Almanya dışında tüm ülkelerde feodalite yıkılmıştır.

Feodalitenin yıkılış sürecinde, Krallarla Papa arasındaki mücadeleyi krallar kazanmıştır. Papalık ve Kilisenin gücü azalmıştır. Avrupa'da, din birliği düşüncesinin yerini millet ve vatan duyguları almıştır. Kilisenin kültür hayatı üzerindeki denetimi zayıflamıştır. Bu gelişmeler sonucunda; Avrupa da Hümanizm, Rönesans ve Reform hareketleri ortaya çıkmıştır.

Feodalitenin yıkılışı ile Avrupa da ekonomik yapıda değişmiştir. Mahalli iktidarların yıkılması ülke içinde ve dışında ticari faaliyetleri geliştirmiştir.

Avrupalılar haçlı seferlerinden sonra İslam dünyasından; Barut, Pusula, Kâğıt ve Matbaa gibi teknik buluşları öğrenmişlerdi. Bu teknik buluşlar Avrupa da daha da geliştirildi. Barut ateşli silahlarda kullanıldı. Top icat edildi. Ateşli silahların icadı, Avrupa da Feodalitenin yıkılmasına ve merkezi krallıkların kurulmasına sebep oldu. Topun icadı ile surlar savunma aracı olmaktan çıktı.

Matbaa Avrupa'da geliştirildi. Kitap bolladı, ucuzladı. Her türlü görüş ve düşünce kitaba aktarılmaya başlandı. Avrupa'da okuryazarlık oranı arttı. Avrupa'da kâğıt ve matbaanın geliştirilmesi; Hümanizm, Rönesans ve Reform hareketlerine sebep olmuştur. Avrupa'da aydınlanma hareketlerini başlatmıştır.

Gelişen teknikler

Yüzyıllardır kullanılan teknikler Ortaçağ boyunca yavaş yavaş geliştirildi, böylece tarım ve hayvancılığın verimi büyük ölçüde arttı. 11. yüzyıldan itibaren birçok yenilik ortaya çıkmaya başladı. Tarım ürünlerinin yıl içinde farklı alanlara dönüşümlü olarak ekildiği, ürün rotasyonu denen yeni bir sistem geliştirildi. Sabanlara takılan bir demir parçasıyla toprağın işlenmesi kolaylaştırıldı. At ve öküzlerin tarlada çalışırken soluklarının kesilmemesini sağlayan boyunduruk icat edildi. Günümüzde arkeoloji bilimi metalürji ve seramik alanlarında yaşanan gelişmeleri, demir atölyelerini, dökümhanelerin kalıntılarını ve o zamandan kalma çivi, silah ve çömlekleri inceleyerek gün ışığına çıkarmaya çalışıyor. Ateş enerjisinin kullanımı da aynı dönemde gelişip yaygınlaşır. Bunun en önemli göstergesi, yapımları için inanılmaz miktarlarda taş, ahşap, demir, vitray ve kurşun gerektiren şato ve katedrallerdir.

Ortaçağ boyunca teknoloji ve uzmanlık alanlarında hızlı gelişmeler görüldü. Hatta 12. ve 15. yüzyıllar arasındaki dönem için bir “endüstriyel devrim” bile denebilir.

Değişen bir ekonomi

Ortaçağda ekonomi sanılanın aksine son derece hareketliydi. Tarım, zanaat ve ticaret alanlarında çok önemli gelişmeler oldu. İnsanlar gittikçe daha fazla ürün yetiştiriyor, bu nedenle daha fazla hammadde ve enerjiye ihtiyaç duyuluyordu. Ama aynı zamanda, günümüzdeki gibi kimyasal katkı maddeleri, motorlu cihaz ve kamyonlar olmadığından o kadar da yaratıcı olmak gerekiyordu.

11. ve 12. yüzyıllardaki nüfus artışı ve iklimlerin yumuşaması, beraberinde ekonomik bir patlamayı getirdi. Giderek gelişen teknikler sayesinde tarım faaliyetlerinin verimi hızla yükseldi. O zamana kadar dokunulmamış, bataklıklar ve deniz kenarları gibi sulak alanları işlenebilir hale getirmek için görülmemiş çabalar sarf edildi. Çömlekçilik, tekstil ve metalürji gibi zanaatlar için eskisinden çok daha fazla hammadde (metaller, tahta ve taş) ve enerji kaynağı (ateş, su ve rüzgâr) kullanılmaya başlandı. Yeni yapılan yol ve köprüler sayesinde bu ürünler artık daha hızlı bir şekilde uzak mesafelere taşınabiliyordu. Gemiler sürekli nehirleri arşınıyor, kuzey ve güney arasında, Baltık Denizi’nden Akdeniz’e deniz ticareti yaygınlaşıyordu.

Bilinen dünyanın sınırları genişlemekteydi. Ortaçağın başından itibaren Afrika, Hindistan ve Çin’den gelen altın, değerli taşlar, ipek, parfüm ve baharatlar Avrupa’ya ulaşıyordu. Uzaklarda yaşayan halklarda uzun zamandır Avrupa’yla bağlantı halindeydi ve yolculukları bazen kârlı alışverişler, bazen de kanlı savaşlarla sonuçlanıyordu.

Gezeganimiz o zamandan beri tehlikede

Birkaç asırda kaydedilen bu süratli gelişmelerin çevre için olumsuz sonuçları da vardı. Doğal kaynaklar gereğinden fazla tüketilmeye başlamıştı ve bu durum kaynakların hızla tükenmesi, tabiatta ciddi değişiklikler, su kaynaklarının azalması, çevre kirliliği gibi tehlikeli sonuçlar doğurdu.

Çeşitli faaliyetler

Ortaçağın renkleri

Çok kuru ya da çok nemli bölgelerde, özellikle de mezarlarda bozulmadan bugüne kadar gelmiş kumaş parçaları sayesinde giysilerin renkleri ve kumaşları gayet iyi bilinir. Bu renkleri elde etmek için çeşitli maddeler kullanılırdı: Kırmızı için kızkök bitkisi, mavi için çivit otu, sarı için muhabbet çiçeği... Herkes toplum içindeki konumuna göre renkler seçerdi. Krallar ve derebeyleri bolca kürk kullanır ve mavi, kırmızı, altın gibi canlı renklerde ipek ve diğer değerli kumaşları tercih ederdi. Keşişler soluk renklerde, kapüşonlu uzun cüppeler giyerdi. Halkın geri kalanının kıyafetleriye hemen hemen aynıydı. Erkekler bluz ya da gömlek, günümüzde jokeylerin kullandığına benzer pantolon ve ayakkabı; kadınlarsa elbise ya da uzun etek üzerine kırmızı, mavi veya sarı renklerde bluz giyerdi. Ortaçağ kadınları, uzun ve sivri şapkalarla meraklıydı

Eğlence hayatı

Ortaçağ aynı zamanda müzik ve şarkılar, masal ve efsaneler, oyun, dans, eğlence ve şiirlerle doluydu. Soyluların konaklarında gezgin ozanlar şarkı söyler, dans eder, müzik çalar, şiirler okur ve komik hikâyelerle efsaneler anlatırdı. Bunların en ünlüleri bir tilkinin maceralarını anlatan Le roman de Renart (Tilki Renart) ve Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyelerinin hikayesiydi. Halkı eğlendirmek için ayrıca jonglörler, ayı oynatıcıları ve ateş yutucular gösteriler yapardı. Gösterişli ziyafetlerle sona eren dövüş turnuvaları düzenlenirdi. Halk kendi kendini eğlendirmesini de bilirdi. Bazı geceler sabahlara kadar yaşlılar hikâyeler anlatır, müzik çalınır, şarkı söylenir, dans edilirdi. Her yıl büyük bayramlar ve festivaller düzenlenirdi. Bunlardan bazıları, bir gün boyunca köylülerin efendilerin yerine geçtiği “deliler bayramı” gibi tuhaf eğlencelerdi.

Avrupa: Denizlerin ve düşüncelerin kavşağı

Binlerce tüccar, seyyah, sanatçı ve bilimci Alp ve Pirene dağlarını aşarak, nehirleri kat ederek sürekli seyahat ederdi. Baltık Denizi’nden Akdeniz’e kadar bütün sularda sürekli yolculuk yapıldı. Ortaçağda Baltık Denizi’nde ticaret Hansa Birliği adlı uluslararası bir ticaret grubunun elindeydi. Akdeniz ise ilkçağdan beri olduğu gibi, batıdaki Latin Avrupa’yı Bizans İmparatorluğu’na ve doğunun Müslüman devletlerine bağlıyordu.

Amerika'nın "ilk" keşfi

İskandinavlar 8. yüzyılda Kuzey Avrupa'dan yola çıkarak, bilinen dünyanın dört bir yanına ticaret ya da istila amaçlı seferler düzenlemeye başladı. 10. yüzyılda Kızıl Erik liderliğinde Norveç'ten yola çıkan bir grup Viking, İzlanda'ya yerleşti. Onun oğlu Lef Ericson, önce Grönland'a ardından da bugün Kanada sınırları içindeki Newfoundland'e ayak bastı. Daha sonra yapılan kazı çalışmalarının da kanıtladığı gibi Kristof Kolomb'dan tam beş asır önce başka Avrupalılar Amerika'ya ayak basmıştı!

Orta Çağ mutfak:

5. ve 16. yüzyıl Avrupa kültürlerinin besinlerine, yeme alışkanlıklarına ve yemek pişirme yöntemlerine verilen genel addır. Bu dönem boyunca beslenme düzeni ve pişirme yöntemleri Avrupa genelinde değişimlere uğramış ve tüm bu değişiklikler Avrupa'nın modern mutfak kültürünün temelini oluşturmuştur.

Bu dönemde ekmek tüm Avrupa'da ana besin ögesi olarak kullanılır, tüketimde bunu yulaf lapası ve makarna gibi tahıldan yapılmış yemekler izlerdi. Et ise sebze ve tahıllardan daha pahalı ve seçkin bir yiyecekti. Çeşni olarak en çok kullanılan ürünler şarap, koruk suyu ve sirkeydi. Yemekleri tatlandırmak için almaya gücü yetenler en sık bal ve şekere başvururdu. Et türlerinde en çok tercih edilenler tavuk ve domuz eti olur, toprak işlemede büyük öneme sahip olan büyükbaş hayvanların etleri ise her zaman daha az kullanılırdı. Kuzey Avrupa toplumları et gereksinimini büyük ölçüde morina ve ringa balıkları ile sağlar, bunun yanında diğer tatlı ve tuzlu su balıkları da yaygın biçimde tüketilirdi. Bademin hem acı hem de tatlısı yemeklerde garnitür olarak kullanılır ya da öğütülerek çorba ve yahnilere kıvam vermek için serpilirdi. Badem sütü, oruç ve paskalya perhizleri boyunca hayvan sütüne alternatif olarak içilen bir içecekti.

Bu dönemlerde yavaş ulaşım ve yetersiz saklama koşulları pek çok yiyeceğin uzun mesafeli ticaretini engelliyordu. Birçok yerde sadece varlıklı kişilerin, genellikle de soylu takımının baharat ve otlar gibi pahalı ürünleri getirmeye gücü yetiyordu. Bu nedenle zenginlerin ve soyluların mutfakları, yabancı kültürlerden etkilenmeye daha açık olmuştur. Toplumda bulunan her sınıfın bir üst sınıfı taklit etmesi sonucu, uluslararası ticaretle ve savaşlarla edinilen yeni alışkanlıklar zamanla yoksullar arasında da yaygınlaşmıştır.

Açlık ve kıtlığın olağan hâle geldiği ve toplumdaki sınıf ayrılıklarının en ağır biçimde hissedildiği bu dönemlerde yiyecekler, sosyal statünün en önemli göstergelerinden biri olmuştur. Piyasada güçlükle bulunmalarının yanı sıra lüks gıdaların tüketimi yasalarca da toplumun kimi sınıflarına yasaklanmış ve soylular sınıfına mensup olmayan sonradan görmelerin göze çarpan tüketimine bir sınır getirilmiştir. Ayrıca, kişinin yediği yemekle işgücünün arasında kutsal ya da doğal bir bağ olduğu inancı yaygın olduğu için, yasalar, çalışan sınıfın yiyeceklerinin daha az inceltilmiş olması koşulunu getirmiştir. Bu nedenle, o dönemde beden gücü ile çalışan sınıfın yemekleri daha iri parçalı ve daha ucuzdur. Aynı dönemde tıp alanında da hekimler pahalı tonikleri, egzotik baharatları soylu kesimin hastalarına tavsiye ederken, daha kokulu, düşük kaliteli otları alt sınıflara önerirlerdi.

Orta Çağda Düşün, Bilim ve Teknoloji/Genel Değerlendirme

Batı Roma'nın çökmesinin ardından Orta Çağ Avrupa'sında bir gerileme başlamıştır. Ağaçlar, işlenen toprakları yeniden geri kazanmış, Romalıların yaptıkları yol ağı sistemi neredeyse unutulmuş, nüfus azalmış, limanlar bakımsızlıktan dolayı kullanılamayacak hale gelmiş, metalürji, mimari, hidrolik bilimi ve tarım yapmak için gerekli teknik bilgi bu dönemde gerilemiştir. Roma şehri başta olmak üzere, genel olarak kültür değişmiş, entelektüel insan sayısında ciddi bir azalma olmuştur.

Pagan dini zamanlarından kalan müzikler tamamen yasaklanmıştır. Orta Çağ müziği, bunun yerine tanrıyı övmek ve ona yakarmak için kiliselerde söylenen ilahiler olarak ön plana çıkarılmıştır.

Orta Çağ Avrupa'sında bilimsel gelişimin başlamasında üniversitelerin kurulması etkili olmuştur. İlk üniversitenin Bologna'da 12. yüzyılın sonlarına doğru kuruldu ve ardından 13. yüzyılda Paris, Oxford ve Padua Üniversiteleri kuruldu. 15. yüzyılın sonlarında Avrupa'nın birçok şehrinde çok sayıda üniversite kurulmuştur.

Orta Çağ toplumunda kilisenin hakimiyetinden dolayı bir baskı söz konusudur. Bilimsel ve felsefi gelişmelere kilise tarafından pek sıcak bakılmaz, bilim ile uğraşan kimseler "büyücü" olarak görülürdü. Buna müteakip, önemli sayılabilecek bir bilimsel keşif ya da ciddi derecede önem arz eden kitaplar yazılmamıştır. Bireyciliğe genel anlamda karşı olan kilise ya da feodal güçler, toplumun atılımlar yapmasını engellemişlerdir. Zira Avrupa için bu durgunluk, Bilimsel Devrim ve Rönesans'a kadar devam etmiştir.

Bu, hiçbir bilimsel faaliyet olmadığı anlamına gelmiyor. Roger Bacon gibi bazı filozoflar kısmen geç orta çağda da olsa faaliyette bulunmuşlardır. Erken Orta Çağ'da neredeyse hiç faaliyet yoktur. Toplumun çok büyük bir kısmı kırsal kesimde ve eğitimsiz oldukları için bu dönemlere “karanlık dönem” veya "karanlık çağ" denir. Aslında Orta Çağ için kullanılan "karanlık çağ" tabiri, Dünya geneline uygulanacak biçimde kullanılırsa, yanlıştır. Herkesin “Orta Çağ” olarak kabul ettiği, takriben Batı Roma'nın yıkılmasından Bilimsel Devrim'e kadar olan kısmı bütün dünya için “karanlık” olarak kabul etmek yanlış olur.

Burada ufak bir parantez açmakta fayda var: Çoğu kişi İstanbul'un fethinin Orta Çağı bitirdiğini söyler; fakat tarih bilimi, bu tür keskin çizgileri sevmez. Bir dönemin tek bir olayla kapanması mümkün değildir. Unutmamak gerekir ki tarih bilimi, olayları ortaya çıkarmak için olguları inceler. Bu nedenle çağların başlangıç ve bitişleri tekil olaylarla çizilmemelidir.

Gerçekten de Orta Çağ, bütün Dünya için "karanlık" bir dönem değildi! Avrupalıların karanlık dönem dediği dönemde İslam medeniyetleri bilim ve teknoloji açısından en parlak dönemlerini yaşıyorlardı. Daha Doğu'ya gidecek olursa, örneğin en eski sismografi Çin medeniyeti keşfetmiş, matbaa ve barutu (her ne kadar kendi yararlarına kullanmasalar da) Çinliler keşfetmişlerdir. Hintliler, felsefe alanında gelişmiş, bilim ve okulları başarılı bir şekilde yaymışlar ve Baharat Yolu vasıtasıyla ülkeye giren altın ve gümüş Hintlileri bolluk içinde yaşatmıştır.

XXXXXXXXXXXX

Orhan Hançerlioğlu-düşünce tarihi

Ortaçağ: Mutluluklarını arayan insanlar, bir ara bu mutluluğu, özgür düşüncenin kapılarını kilitlemekte buldu. Yüzyıllarca süren bu araya *ortaçağ* diyoruz. Atık erdem, kendi kendisi için, mutlu bir yaşayış için gereklidir. Artık erdem, gerçekten erdem olduğu için değil, Tanrı buyurduğu için erdemdir.

Artık Yunanlıların doğa tanrılarının yerini Hristiyanlığın kişi tanrısı almıştır. *Skolâstik* dediğimiz Hristiyan Okulu düşünürleri, yüzyıllar boyunca, Platon'la Aristoteles'i gevelemekten başka bir şey yapmamıştır.